

CONSTANTIN GHIOANCA

VIITORUL PREDICĂRII

Predicarea expozițivă în dialog cu Noua Omiletică

CONSTANTIN GHIOANCA

VIITORUL PREDICĂRII

Predicarea expositivă în dialog cu Noua Omiletică

Editura Risoprint
Cluj-Napoca • 2021

Toate drepturile rezervate autorului & Editurii Risoprint

**Editura RISOPRINT este recunoscută de C.N.C.S.
(Consiliul Național al Cercetării Științifice)**

www.risoprint.ro

www.cnccs-uefiscdi.ro

Opiniile exprimate în această carte aparțin autorului și nu reprezintă punctul de vedere al Editurii Risoprint. Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru forma și conținutul cărții și se obligă să respecte toate legile privind drepturile de autor.

Toate drepturile rezervate. Tipărit în România. Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nicio formă, prin niciun mijloc mecanic sau electronic ori stocată într-o bază de date fără acordul prealabil, în scris, al autorului.

All rights reserved. Printed in Romania. No part of this publication may be reproduced or distributed in any form or by any means, or stored in a database or retrieval system, without the prior written permission of the author.

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GHIOANCA, CONSTANTIN**

**Viitorul predicării : predicarea expositivă în dialog cu
noua omiletică / Constantin Ghioancă. - Cluj-Napoca :
Risoprint, 2021**

ISBN 978-973-53-2779-8

2

Director editură: GHEORGHE POP

Redactare: CONSTANTIN GHIOANCA

Prepress: ARTHUR WEBER

Design copertă: NINEL LAZĂR

Tiparul executat la:

ROPRINT®

400188 Cluj-Napoca • str. Cernavodă nr. 5–9
tel./fax: 0264 590 651 • roprint@roprint.ro

CUPRINS

INDEX AL FIGURILOR ȘI TABELELOR	9
ABREVIERI.....	11
CUVÂNT ÎNAINTE	13
PROLEGOMENE	15
1. Motivația și importanța studiului	15
2. Stadiul cercetării	17
3. Structura lucrării	18
4. Metodă	20
CAPITOLUL 1 IMPORTANȚA, DEFINIREA ȘI TEOLOGIA PREDICĂRII CREȘTINE.....	21
1.1 Importanța și definirea predicării	21
1.2 Scopurile predicării.....	23
1.2.1 Scopuri generale ale predicării	23
<i>Scopul soteriologic</i>	23
<i>Recuperarea transcenței</i>	24
<i>Predicarea strategică</i>	25
1.2.2 Scopuri specifice ale predicării	26
1.2.3 Alte scopuri ale predicării	26
1.3 Teologia predicării	27
1.3.1 Considerente generale	27
<i>Predicarea este indispensabilă pentru creștinism</i>	27
<i>Predicarea creștină este o poruncă și o practică a Mântuitorului.....</i>	28
<i>Practica predicării are o bază biblică solidă</i>	29
<i>Predicarea are un impact major în istoria Bisericii și în societate</i>	30
1.3.2 Considerente specifice	31
<i>Semnificația termenului κήρυγμα</i>	32
<i>Semnificația termenului διδαχή</i>	35
<i>Semnificația termenilor εὐαγγελίζεσθαι și μαρτυρέω</i>	36
1.3.3 Concluzii și implicații	38
CAPITOLUL 2 O ANALIZĂ CRITICĂ A PREDICĂRII CLASICE (EXPOZITIVE).....	41
2.1 Delimitări conceptuale	41
2.1.1 Predicarea clasică: o predicare expositivă	42
2.1.2 Definirea predicării expositivе	42

2.2 Aspecte teologice.....	45
2.2.1 Predicarea și Cuvântul lui Dumnezeu.....	46
2.2.2 Predicarea și mesagerul lui Dumnezeu	51
2.2.3 Predicarea și Duhul Sfânt	54
2.2.4 Predicarea și ascultătorii.....	56
2.3 Aspecte istorice.....	57
2.3.1 Vechiul și Noul Testament	58
2.3.2 Perioada marii crize a creștinismului (70-300 d.Hr.)	62
2.3.3 Perioada de dezvoltare a predicării (cca. 300-430 d.Hr.).....	64
2.3.4 Perioada de declin a predicării (476-1095 d.Hr.)	66
2.3.5 Perioada scolastică (1095 -1361 d.Hr.).....	68
2.3.6 Perioada Reformei (1361 - 1572 d. Hr.)	69
2.3.7 Perioada puritană (sec. XVII-XVIII d. Hr.)	72
2.3.8 Perioada modernă și contemporană (sec. XVIII-XXI).....	74
2.3.9 Concluzie: nuanțe diverse în spirit expositiv	75
2.4 Tehnica și exemplificarea.....	76
2.5 Aspecte critice și concluzii	100
CAPITOLUL 3 NOUA HERMENEUTICĂ: PRINCIPALA INFLUENȚĂ	
A NOI OMILETICI	105
3.1 Aspecte introductory.....	105
3.2 Antecedentele noii hermeneutici.....	110
3.2.1 Filosofia existențialistă	110
3.2.2 Contribuțiile lui Karl Barth și Rudolf Bultmann	115
3.3 Caracteristicile noii hermeneutici.....	121
3.4 Conflența dintre noua hermeneutică și filosofia postmodernă.....	129
3.4.1 O definire a postmodernismului	129
3.4.2 Principalii reprezentanți și trăsăturile de bază ale	
postmodernismului	132
<i>Jean-François Lyotard</i>	132
<i>Michel Foucault</i>	133
<i>Jacques Derrida</i>	134
<i>Richard Rorty</i>	136
3.4.3 Puncte comune între postmodernism și noua hermeneutică	140
3.4.4 Concluzie: influențele noii hermeneutici asupra mișcării	
Noua Omiletică	143
3.5 Alte influențe.....	146

CAPITOLUL 4 O ANALIZĂ CRITICĂ A MIȘCĂRII NOUA OMILETICĂ	149
4.1 Caracteristicile mișcării Noua Omiletică	149
4.1.1 Predicarea fenomenologică (David Buttrick)	150
Fundamentele modelului	150
Implementarea modelului	152
4.1.2 Predicarea inductivă (Fred Craddock)	156
Fundamentele modelului	156
Implementarea modelului	160
4.1.3 Predicarea narativă (Eugene Lowry)	161
Fundamentele modelului	162
Implementarea modelului	163
4.1.4 Predicarea celebrativă (Henry H. Mitchell)	166
Fundamentele modelului	166
Implementarea modelului	169
4.1.5 Predicarea ca act liturgic (Charles Rice)	170
Fundamentele modelului	171
Implementarea modelului	172
4.2 Aspekte critice.....	173
CAPITOLUL 5 PREDICAREA CLASICĂ: PREMISĂ A KOINÒNIEI ECLEZIALE CA LOCUS EXPERIENTIAL.....	181
5.1 Necesitatea unei perspective omiletice noi	181
5.2 Dezvoltarea noii perspective	185
5.2.1 Aspecte eclesiologice.....	185
5.2.2 <i>Koinōnia</i> în Noul Testament	191
5.2.3 Caracteristicile <i>koinōniei</i> ecleziale ca locus experiențial	194
Experimentarea diversității / alterității	195
Experimentarea lui Dumnezeu în transcendență și imanență Sa	196
Experimentarea diakoniei creștine	200
Experimentarea uceniciei creștine	202
Experimentarea vieții spirituale	204
5.2.4 Rolul predicatorii clasice în cadrul <i>koinōniei</i> creștine	205
5.3 Implementarea noii perspective	208
5.3.1 Fidelitate biblică	209
5.3.2 Rațiune și afectivitate	210
5.3.3 Gramatica antinomică	211
5.3.4 Predicarea inductiv-deductivă	212
5.4 Beneficiile noii perspective omiletice.....	213
5.4.1 Beneficii spirituale	213

5.4.2 Beneficii pastorale.....	213
5.4.3 Beneficii în dialogul teologic interconfesional.....	214
CONCLUZII FINALE.....	217
ANEXE	221
1. Exemplu de predicare expozitivă.....	222
2. Exemplu de predicare fenomenologică	230
3. Exemplu de predicare inductivă	235
4. Exemplu de predicare narativă.....	239
5. Exemplu de predicare celebrativă	243
6. Exemplu de predicare ca act liturgic	247
BIBLIOGRAFIE.....	251
INDEX TEMATIC ȘI DE NUME	267

Index al figurilor și tabelelor

Fig. 1 – Întrepătrunderea termenilor care descriu actul predicării	39
Fig. 2 – Predica expositivă după modelul lui Ramesh Richard	77
Fig. 3 – Structura unei predici expositive	93
Fig. 4 – Relația dintre experiențele vorbitorului și ale ascultătorului	94
Fig. 5 – Argumentarea în predicarea expositivă	99
Fig. 6 – Tiparul „mișcărilor” unui concept, conform lui D. Buttrick.	153
Fig. 7 – Deducre vs. Inducție.	158
Fig. 8 – Etapele dezvoltării unei predici, conform lui E. Lowry	164
Fig. 9 – Predicarea inductiv-deductivă.	212
Tabel 1 – Perspectiva modernă vs. Perspectiva postmodernă asupra lumii și vieții.....	138

Abrevieri

Jurnale și Reviste

<i>ATR</i>	<i>Anglican Theological Review</i>
<i>ER</i>	<i>The Ecumenical Review</i>
<i>ERT</i>	<i>Evangelical Review of Theology</i>
<i>HM</i>	<i>Harper's Magazine</i>
<i>JAAR</i>	<i>Journal of the American Academy of Religion</i>
<i>JETS</i>	<i>Journal of the Evangelical Theological Society</i>
<i>JRT</i>	<i>Journal of Religious Thought</i>
<i>LP</i>	<i>Living Pulpit</i>
<i>Pr.SB</i>	<i>The Princeton Seminary Bulletin</i>
<i>SJT</i>	<i>Southwestern Journal of Theology</i>
<i>Th.</i>	<i>Theology Today</i>

Cărți din Biblie

Ge.	Geneza
Ex.	Exodul
Num.	Numeri
Deut.	Deuteronomul
1 Sam.	Întâi Samuel
Is.	Isaia
Ier.	Ieremia
Ps.	Cartea Psalmilor
Prov.	Cartea Proverbelor
Mt.	Evanghelia după Matei
Mc.	Evanghelia după Marcu
Lc.	Evanghelia după Luca
In.	Evanghelia după Ioan
Ro.	Epistola apostolului Pavel către Romani
1 Cor.	Întâia epistolă a lui Pavel către Corinteni
2 Cor.	A doua epistolă a lui Pavel către Corinteni
1 Tim.	Întâia epistolă a lui Pavel către Timotei
2. Tim.	A doua epistolă a lui Pavel către Timotei
Gal.	Epistola apostolului Pavel către Galateni
Fil.	Epistola apostolului Pavel către Filipeni

Col.	Epistola apostolului Pavel către Coloseni
1 Pt.	Întâia epistolă a lui Petru
2 Pt.	A doua epistolă a lui Petru
Fapte	Faptele Apostolilor
1 Tes.	Întâi epistolă a lui Pavel către Tesaloniceni
Ev.	Epistola către Evrei
1 In.	Întâia epistolă a lui Ioan

Diverse

subl. aut.	sublinierea autorului
n.a.	nota autorului
ș.a.	și alții, și altele
lat.	limba latină
cf.	conform
sec.	secolul
NAS	<i>New American Standard</i>
NO	Noua Omiletică
CD	<i>Church Dogmatics</i>

Cuvânt înainte

Chiar dacă au trecut mai mulți ani de la finalizarea studiilor în teologie (anul 2012), a sosit vremea ca teza doctorală să vadă, în sfârșit, lumina tiparului. Un capitol din această teză a fost publicat, parțial, în anul 2018, la Editura Făclia, Oradea, cu titlul: *Predicarea expozitivă: mai mult decât o simplă metodă*. Cartea publicată în anul 2018 prezintă unele informații din primul capitol al tezei doctorale – structurate diferit, pe baza a aceea ce am numit „metoda clepsidrei” – dar aduce și aduce noutăți cum ar fi cele despre „Predicarea din diverse genuri literare ale Bibliei”.

Lucrarea aceasta conține *textul integral* al tezei de doctorat, aşa cum a fost prezentat în fața comisiei de examinare. Titlul tezei a fost *Noi modele în predicarea contemporană: o analiză critică a predicării clasice și a mișcării „Noua Homiletică”*. Trecând câțiva ani de la susținerea ei, am avut ocazia să constat că modelele propuse de „Noua Homiletică” (pe care o vom numi Noua Omiletică, pentru o armonizare mai bună cu limba română) devin tot mai practicate în slujbele bisericești. De aici și ideea de a da un nou titlu lucrării de față – *Viitorul predicării: predicarea expozitivă în dialog cu Noua Omiletică*.

Vreau să exprim cuvinte de mulțumire pentru îndrumările valoroase oferite de coordonatorul tezei de doctorat, Prof. Univ. Dr. Vasile Talpoș. Tot aici le mulțumesc și referenților științifici (Dr. Isidor Mărtincă, Dr. Dumitru Vanca, și Dr. Juhász Tamás) care au fost membri în comisia de examinare.

Apoi, mă îndrept cu gândul și către profesorii de la Institutul Teologic Baptist din București. Tuturor le mulțumesc pentru susținere morală și încurajare în momentele în care această lucrare părea să fie „un munte prea greu de cucerit”.

Nu aş fi ajuns la multele resurse academice utilizate fără sprijinul generos venit de la mai multe persoane care m-au ajutat în diverse moduri: pastorul Charles Leiter și soția lui, Mona, din Kirksville Missouri, Jeremy Myers și Terry Delany din Saint Louis, Missouri, Jim Pakala, directorul bibliotecii Seminarului Covenant (St. Louis, Mo), dr. Sorin Sabou, Alin Vrâncilă, reprezentanți ai Institutului Moody și Seminarului Trinity din Chicago Ill., Marius Mitrofan și Biserică Baptistă „Golgota” din Detroit, Michigan, Regent’s Park College, Oxford, Universitatea „Emanuel” Oradea, Institutul Teologic Baptist din București, dr. Amiel Drimbe, dr. Sorin Bădrăgan Alin Pop și Radu Danciu.

Un cuvânt special de mulțumire doresc să le aduc și părintilor Macarie Motogna și Ioachim Tomoioagă, egumenul, respectiv, secretarul mănăstirii Rohia

din județul Maramureș. Datorită generozitatei lor și gestului de dragoste creștinească de care au dat doavadă, mi-a fost pusă la dispoziție una din chiliile mănăstirii, loc în care a fost redactată o bună parte din această lucrare.

Consider că a fost o binecuvântare din partea lui Dumnezeu să pot reflecta într-un loc atât de liniștit, dar și cu o încărcătură istorică bogată, dacă este să ținem seama de faptul că la Rohia, între anii '80-'89, părintele Nicolae Steinhardt a afișat și aranjat biblioteca după metoda clasică, a reconstituit *Jurnalul fericirii* și o carte de predici intitulată *Dăruind vei dobândi*. În plus, importanța mănăstirii Rohia se reflectă și prin aceea că aici, după anii '90 și până în jurul anului 2000, mitropolitul Bartolomeu Anania a tradus o bună parte din Biblie, care astăzi constituie Ediția Jubiliară a Sfântului Sinod.

Le mulțumesc și credincioșilor din Biserica Baptistă „Emanuel” din Dej – pe vremea studiilor doctorale eram pastor la Dej – pentru înțelegerea de care au dat doavadă în repetate rânduri, atunci când am fost plecat în diverse locuri din țară și străinătate pentru cercetare academică.

Le mulțumesc lui Ninel Lazăr (pentru design-ul copertei) și prietenilor de la Editura Risoprint.

Le mulțumesc mult distinșilor profesori care au scris câteva cuvinte de recomandare a acestei cărți: Dr. Daniel Mariș, Dr. Sorin Bădrăgan și Dr. Dumitru Vanca și dr. Gheorghe Mocan.

Las la final ultimul grupaj de mulțumiri pentru cei mai dragi, familia mea, deoarece ei au fost, pas cu pas, alături de mine, încurajându-mă în momentele grele. Le mulțumesc părinților mei (Constantin și Gabi) pentru rugăciunile și dragostea lor. Tot astfel, le mulțumesc și părinților-socii (Vasile și Aurelia).

Apreciez iubirea și răbdarea scumpei mele soții, Cristina, fără de care nu aş fi avut aceste realizări. Le mulțumesc și copiilor noștri, Teofil, Elias și Emma pentru inspirație și motivație.

În încheiere, îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru harul Său nemeritat și doresc ca această lucrare să fie de un real folos pentru cât mai multe persoane, în cercetarea academică, dar mai ales pentru acei mesageri sinceri care slujesc pe ogorul lui Dumnezeu pentru lărgirea Împărăției Sale și spre gloria Numelui Său.

Constantin GHIOANCA

Prolegomene

Omiletica este, într-un anumit sens, o disciplină teologică surprinzătoare deoarece, la prima vedere, pare foarte simplă și la îndemâna oricui, însă astfel de percepții remarcă doar vîrful aisbergului, neținând seama că cea mai mare parte din anvergura lucrării de predicare a Cuvântului lui Dumnezeu se află dincolo de formularea unor modele ori structuri omiletice.

Într-adevăr, omiletica este produsul final și practic al unui efort teologic amplu care include: exegeză, hermeneutică, teologie biblică, teologie sistematică, teologie istorică și chiar dialogul cu lumea filosofică și socio-culturală, cu retorica și diversele teorii ale comunicării.

Dincolo de câteva diviziuni și subdiviziuni ale unei predici, omiletica înseamnă rigurozitate și deschidere față de un spațiu amplu al cunoașterii teologice, și nu numai. Așa se explică faptul că teologia practică actuală este brăzdată de nenumărate studii și dezbateri omiletice prin intermediul cărora se caută cele mai bune metode de proclamare a Sfintei Scripturi. Cum se justifică, atunci, încă un studiu în lumea e largă și complexă a cercetării omiletice?

1. Motivația și importanța studiului

La baza alcăturirii acestei lucrări și a încercării de a integra în sfera omiletică românească actuală stau câteva motivații fundamentale, supuse atenției în rândurile următoare.

Întâi de toate, autorul studiului este *pasionat de propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu*, atât datorită implicării directe în predicare, ca pastor al unei biserici creștine baptiste – de accentuat, aici, rolul pe care îl are vestirea Evangheliei în slujirea pastorală – și ca asistent la catedra de omiletică a Institutului Teologic Baptist din București, dar mai ales datorită importanței pe care Scriptura i-o acordă predicatorii în sine. De asemenea, preocuparea autorului față de omiletică derivă și din situarea acesteia într-un orizont al interdisciplinarității, ceea ce o determină să fie o materie deosebit de captivantă și provocatoare, în sensul cel mai bun al cuvântului.

Mai apoi, cercetarea este motivată și de dorința ca studiul acesta să aducă o posibilă contribuție la omiletica actuală din sfera evanghelică românească și chiar în context interconfesional. În lucrare se vizează o analiză critică a principalelor modele omiletice contemporane și, evident, a teoriilor pe care se fundamentează acestea. De fapt, ne propunem să scoatem în evidență că, în contextul omileticii actuale, există o multitudine de modele (structuri) omiletice – fără ca cineva să fi stabilit un număr exact al lor – care se pot grupa în două abordări principale: *abordarea omiletică clasică (expozitivă)* și *abordarea Noii Omiletici*.

Prima – *omiletica clasică* sau *expozitivă* – este mai cunoscută și urmează câțiva pași logici: Scriptura este înțeleasă ca fiind revelația scrisă a lui Dumnezeu, inspirată de Duhul Sfânt și având autoritate divină; Dumnezeu a vorbit și continuă să vorbească prin intermediul Scripturii; predicarea înseamnă identificarea mesajului unui anumit text biblic – în baza exegesei și a hermeneuticii – și așezarea acestuia într-o anumită structură omiletică, astfel încât mesajul să poată fi explicitat, ilustrat și aplicat în mod relevant pentru ascultătorul contemporan.

„*Noua Omiletică*” este o mișcare destul de recentă, având origini prin anii 1960-1970, în spațiul vestic, îndeosebi în Statele Unite ale Americii. În cadrul mișcării (prescurtată „NO” în această lucrare) există perspective diferite asupra interpretării textului biblic – de remarcat că principala influență a NO se argumentează a fi o *nouă hermeneetică* – și, în general, se urmărește adaptarea la contextul cultural postmodernist, cu relativismul său și accentul orientat, eminamente, asupra *experiențelor* umane. Deși în teologia evanghelică românească NO este nepopulară se regăsesc anumite influențe ale ei, în special prin ascensiunea de care se bucură *predicarea narativă*.

Prin urmare, lucrarea aceasta contribuie la o largire a orizontului în ceea ce privește *teoriile și modelele omiletice contemporane*, identificându-se și analizându-se direcții omiletice noi, mai puțin studiate în România. Mai mult, alături de cele amintite mai sus, principala contribuție a studiului trece dincolo de analiza critică a celor două abordări omiletice (și a modelelor propuse de ele) urmărindu-se o posibilă „sintează” a lor, *un dialog*, în speranța că se poate sugera o *nouă perspectivă omiletică*, eficientă în lucrarea de predicare a Cuvântului lui Dumnezeu.

Încercarea de a contura această perspectivă omiletică are la bază ideea fundamentală că *predicarea expozițivă poate fi privită ca o premisă importantă a koinōniei ecclaziale, înțeleasă a fi un „locus experiențial”*. Mai exact, în urma criticilor aduse predicării clasice de către susținătorii NO, potrivit căror cea dintâi accentuează prea mult dimensiunea rațională a ființei umane, în detrimentul celei afective (sau experiențiale), se va argumenta că predicarea expozițivă poate să respecte sfera afectivă a omului și, chiar mai mult, identifică în *koinōnia ecclazială* un *locus experiențial complex*. Pe de altă parte, în noua perspectivă omiletică vor fi puse în lumină și limitele asociate cu mișcarea NO și accentele ei, preponderent, experiențiale.

Perspectiva amintită mai sus urmărește să reflecte mai mult decât un studiu omiletic în sine – vizează rațiuni de ordin practic, adică, avem în vedere o *eficientizare a slujirii* în ceea ce privește predicarea Evangheliei în bisericile evanghelice românești, sau în cele de alte confesiuni.

O a treia motivație care stă la baza acestei cercetări omiletice derivă din *respectul autorului pentru nouitate și diversitate*. Nu de puține ori, de-a lungul istoriei, dorința unora de a-și proteja propria *identitate*, fie că este vorba despre una teologică sau de altă natură, a dus, în cel mai bun caz, la izolaționism și sterilitate față de idei și perspective utile, provenite din lumea „*celorlalți*”. În cazuri extreme, fenomenul a dus la intoleranță vădită și chiar la violentă de neimaginat.

Lecțiile predate cu strictețe de o istorie imuabilă au condus din ce în ce mai mult la nevoia de dialog teologic interconfesional – sau la dialoguri de altă natură – în spiritul respectului reciproc și la relații interumane mai deschise și cu caracter mai dinamic. Astfel de dialoguri nu ocolesc nici aria omileticii, de unde reiese și dorința ca această lucrare să fie *un mic pas spre diverse dezbateri și analize noi pe tema predicării*.

Alături de contribuțiile aduse în această lucrare și de dialogul pe tema *experientialismului*, cercetarea omiletică ar putea să continue prin identificarea altor puncte constructive de dezbatere între predicarea expozitivă și NO. De exemplu, alte două direcții de cercetare omiletică și de dialog ar putea fi constituite de *natura evocativă a limbajului* și de conceptul că *predica este o mișcare* care se desfășoară în baza unei intrigi.

În cele prezentate mai sus nu negăm importanța definirii și menținerii unei identități teologice (omiletice) proprii, ci afirmăm mai degrabă că practicarea dialogului omiletic, în mod regulat și corespunzător, duce la beneficii deosebit de valoroase.

2. Stadiul cercetării

În spațiul teologic evanghelic românesc nu a fost publicată încă o prezentare și un studiu critic al Noii Omiletici, ceea ce face ca lucrarea de față să fie una de pionierat.

Pe de altă parte, în special în Statele Unite ale Americii, mai mulți autori, atât din sfera Noii Omiletici, cât și din cea a predicării expozitive, au căutat să dezbată fenomenul în diverse lucrări ale lor, care se regăsesc și în bibliografia de la sfârșitul acestui studiu. Cățiva dintre cei ce vor fi amintiți sunt David Buttrick, Fred Craddock, Eugene Lowry, Henry Mitchell, Charles Rice, Edmund Steimle, Morris Niedenthal, Richard Jensen, Lucy Rose, Thomas Troeger, în prima tabără, respectiv, Haddon Robinson, Stephen și David Olford, Ramesh Richard, John Stott, Albert Mohler, John MacArthur Jr., Bryan Chapell și alții, de partea predicării expozitive.

În altă ordine de idei, nu avem cunoștință de existența vreunei lucrări care să fi utilizat în mod pozitiv, în spiritul unui *dialog*, principalul punct de